insac

INSAC Academic Studies on Social and Education Sciences

Editör
Doç. Dr. Mehmet Dalkılıç

Yazarlar

Chapter 1: Erdal Arslan, Aziz Erhan Çalışkan,
Chapter 2: M. Burak Erturan,
Chapter 3: Onur Dikmenli,
Chapter 4: Aleksandra Karovska Ristovska, Nergis Ramo Akgün,
Chapter 5: Nimet Velioğlu,
Chapter 6: Eda Beydili Gürbüz,
Chapter 7: Hasan Güler, Murat Tunçbilek,
Chapter 8: Edip Örücü, Itır Hasırcı, Ömer Çanakçı,
Chapter 9: Elif Ertem Akbaş, Kübra Alan,
Chapter 10: Yağmur Akarsu, Nur Dilbaz Alacahan,
Chapter 11: Mehmet Dalkılıç, Dilara Keleş,
Chapter 12: Volkan Sural, Ali Erdoğan,
Chapter 13: Sinem Eyice Başev,
Chapter 14: Hamdi Korkman, Gökçe Uluışık

gece kitaplığı

ISBN: 978-625-7462-41-9

INSAC Academic Studies on Social and Education Sciences

Covid-19 Pandemi Sürecinde Tüketim Tasarruf İlişkisi
(Yağmur Akarsu, Nur Dilbaz Alacahan)

Covid-19 Pandemi Sürecinde Tüketim Tasarruf İlişkisi

Öğr. Gör. Yağmur Akarsu[1], Doç. Dr. Nur Dilbaz Alacahan[2]

[1]Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Gökçeada Meslek Yüksekokulu,
E mail: yagmurakarsu@comu.edu.tr
[2]Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga Uygulamalı Bilimler Fakültesi,
E mail: n_dilbaz@comu.edu.tr

1. Giriş

Salgın hastalıklar tarihin en eski zamanlarından beri toplumları rahatsız eden bir olgu olmuştur. Salgın zamanlarında ülke çapındaki haneler, hayatlarının birçok alanında ciddi değişikliklerle karşı karşıya kalmışlardır. Covid-19 pandemisinde hane halklarının davranışlarında meydana gelen değişiklikler gerek gönüllü davranış değişikliği gerekse uygulamaya konulan hükümet politikalarına bağlı olarak yürütülmüştür. Hane halklarının özellikle bu dönemlerde tüketim ve tasarruflarında artmalar ve azalmalar yaşanmaktadır. Tabi ki bu artış ve azalışlar bölgeden bölgeye ve gelir değişikliğine bağlı olarak değişkenlik gösterebilir.

Dünya Sağlık Örgütü, 12 Nisan 2020 tarihinde Covid-19'u pandemi olarak ilan etmiştir. Salgına önlem alabilmek adı altında sıkı halk sağlığı politikaları uygulanmış ayrıca bu önlemler ülkeler bazında da farklılık göstermiştir. Bunun yanı sıra ülkeler salgının etkisini azaltmak amacı ile mali teşvik paketleri uygulamaya koymuşlardır. Tüm ekonomik aktörler Covid-19 pandemi süresinde ciddi şekilde etkilenmiş/etkilenmekte ve hastalığın ne zaman biteceği konusundaki belirsizlikten dolayı konunun ciddiyeti devam etmektedir. Bununla birlikte ekonomik faaliyet hızlarının yavaşlaması, bazı sektörlerdeki duraklama ve mecburi kapanmalardan dolayı kişisel gelir düşüşleri yaşanmıştır. Bunun önüne geçilebilmesi adına ülkemizin de dahil olduğu birçok ülke hükümeti değişik mali politikalarla bu süreci atlatmak için çaba göstermektedir.

Covid-19 pandemisinin ekonomik etkileri ile ilgili tahminler yapmak üzere birçok çalışma yapılmaktadır. Özellikler az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaygın iş kapanışları nedeniyle ulusal ekonomilerde daralma beklenmektedir. Ayrıca bu durum yoksulluğun ve işsizliğin artmasına da sebebiyet vermektedir. Hane halklarının harcamaları çıkan haberlerden etkilenmekle birlikle Covid-19 pandemi ilan edildiğinden bu yana hane halklarında stoklama hareketleri artmıştır. Evde kalma süresinin belirsizliği gerek hane halkı gerek üreticiler gerekse devlet tarafından ciddi kayıplar verilmesine neden olmuştur.

Covid- 19 pandemisi tüketici alışkanlıklarını değiştirmekle birlikte onlara evde kalarak yeteneklerini ortaya çıkarmayı da öğretmiştir. Tüketiciler

mağazaya gitmek yerine mağazalar tüketicilerin ayağına gelmiştir. Bu yeni alışkanlık pandemi geçtikten sonra da artan teknoloji ile birlikte değişkenlik gösterebilir. Tabiki tüketim alışkanlıkları yer ve zamana göre de değişkenlik gösterebilmektedir.

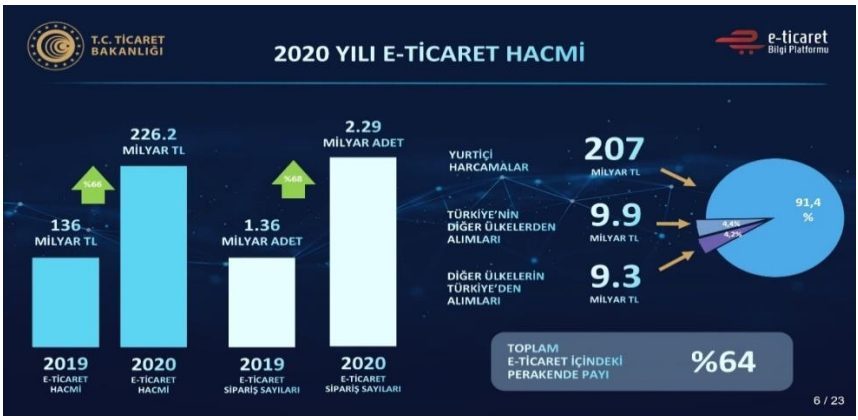

Şekil 1: 2019-2020 Yılı E-ticaret Hacimleri

Kaynak: https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler_ (Erişim Tarihi: 02.06.2020)

Şekil 1'de 2019-2020 yıllarına ait e-ticaret verileri karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Pandeminin etkisi bu veriler üzerinde kendisini oldukça net bir şekilde göstermiştir. Türkiye'de 11 Mart 2020 ilk vakanın görüldüğü tarihten itibaren e-ticaret verileri de buna bağlı olarak artış göstermiştir. 2019 yılında 136 Milyar TL olan e-ticaret hacmi pandeminin de etkisi ile %66 artarak 226.2 Milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Sipariş sayılarına bakıldığında 2019 yılında 1.36 Milyar adet olan sipariş sayısı 2020 yılına gelindiğinde artarak 2.29 Milyar adet olmuştur

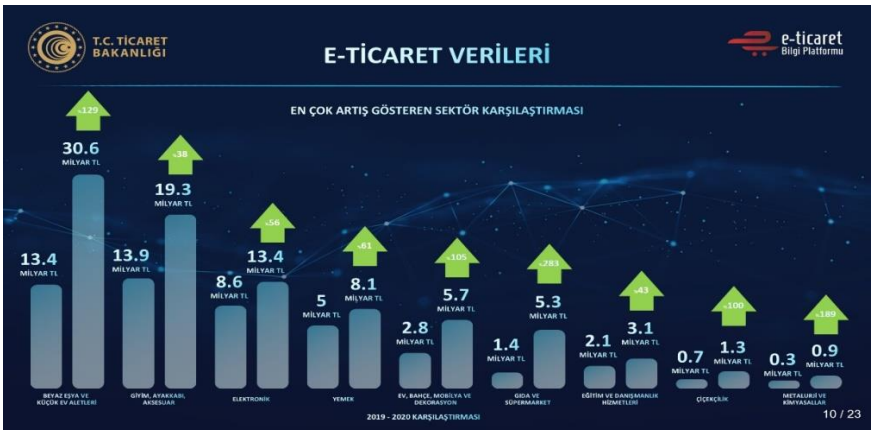

Şekil 2: 2019-2020 Yılı Artış Gösteren Sektör Karşılaştırmaları

Kaynak: https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler_(Erişim Tarihi: 02.06.2020)

Şekil 2'de e-ticarette en çok artış gösteren sektörlerin 2019-2020 yıllarını karşılaştırması verilmiştir. 2019 yılında 13.4 Milyar TL getirisi olan beyaz eşya sektörü, 2020 yılına gelindiğinde 30.6 Milyar TL gelir elde etmiştir. Giyim, ayakkabı ve aksesuar sektörü 2019 yılı geliri 13.9 Milyar TL olurken 2020 yılı geliri 19.3 Milyar TL olmuştur. En fazla artış gösteren sektörlerin başında pandeminin etkisi ile %278 artışla gıda ve süpermarket sektörü görülmektedir. Geliri 2019 yılı 1.4 Milyar TL iken 2020 yılında 5.3 Milyar TL olmuştur.

Şekil 3: 2019-2020 Yılı Azalış Gösteren Sektör Karşılaştırmaları

Kaynak: https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler(_Erişim Tarihi: 02.06.2020)

Şekil 3'te ise pandemi sürecinde e-ticarette en çok azalış gösteren sektörlerin 2019-2020 yılları karşılaştırmaları verilmiştir. Seyahat taşımacılık ve organizasyondaki düşüş % 46 ile 5 milyar TL olmuştur. Konaklamadaki düşüş %37 ile 1.4 milyar TL olmuştur. Havacılık sektörü 15.4 milyar TL'den 9.2 milyar TL'ye düşmüştür. Eğlence- sanat sektöründeki düşüş ise %46 olmuştur. Seyahat taşımacılık ve organizasyon ile eğlence sektörü Covid-19 pandemisinden en çok etkilenen sektör olmuştur.

Covid-19 pandemisi tüketimi 3 farklı şekilde etkilemektedir. İlk olarak, azalan gelir kaybı nedeniyle ekonomik yavaşlama tüketimi azaltacaktır. Tabiki hanehalkı tüketimleri hanehalklarının gelirlerine göre değişiklik gösterecektir. İkincisi, hanehalkları tüketim kararlarını verirken kolay erişebilecekleri mal ve hizmetlere doğru yöneleceklerdir ve son olarak belirsizlik dönemlerinde tüketiciler zorunlu tüketimlerini azaltarak ihtiyati tasarruflarını artıracaklardır (Bruin vd., 2020:13):

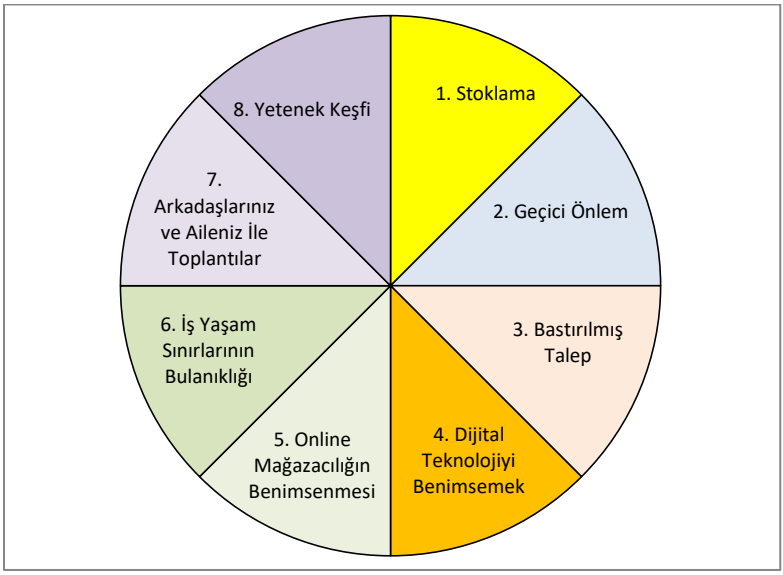

Grafik 1: Covid-19'un Tüketim Davranışı Üzerindeki Etkisi

Kaynak: Sheth, (2020), Impact of Covid-19 on Consumer Behavior: Will The Old Habits Return or Die?, Journal of Business Research, syf: 281

Grafik 1 Covid-19 pandemi sürecinde tüketim ve tüketim davranışlarının sekiz acil etkisini özetlemektedir. Buna göre; tüketiciler ilk aşamada tuvalet kağıdı, ekmek, su et, dezenfektan gibi ürünleri ileride herhangi bir kıtlık çıkması olasılığına karşı stoklamaktadırlar. Çünkü stoklama belirsizliğin tüketiciler üzerindeki etkisini bu şekilde ortaya koymaktadır. Daha sonra tüketiciler kısıtlama olduğunda geçici önlemler almayı öğrenirler. Bu süreçte, mevcut alışkanlıklar yitirilir ve tüketim için yeni yollar aranmaya başlanılır. Diğer bir aşama olan bastırılmış talepte, kriz ve belirsizlik dönemlerindeki genel eğilim, isteğe bağlı ürün veya hizmetlerin satın alınmasını ve tüketimini ertelemektir (konserler, spor aktiviteleri, restaurantlara gitme gibi). Tüketiciler yeni teknolojileri ve uygulamaları Covid-19 pandemi sürecinde benimsemiştir (Zoom gibi). Bazı ülkelerde görülen tam kısıtlama nedeni ile tüketicilerin evden çıkmaları imkansız hale gelmiştir. Bundan dolayı da mağazalar tüketicilerin kapılarına gelmektedir (İş ve eğitimde de olduğu gibi). Covid- 19 pandemi sürecinde aile ve arkadaşlar ile toplantılar yapılması bu sürecin atlatılmasında hanehalklarını psikolojik olarak olumlu etkilemiş/etkilemektedir. Sekizinci ve son aşama olan yetenek keşfi aşamasında ise tüketiciler evde kaldıkları süre boyunca kendileri ile ilgili bilmedikleri bir çok yeteneklerini ortaya çıkartmaya çalışmakta, zamanla tüketiciler de ticari fırsatlara sahip üreticiler haline gelebilmektedir.

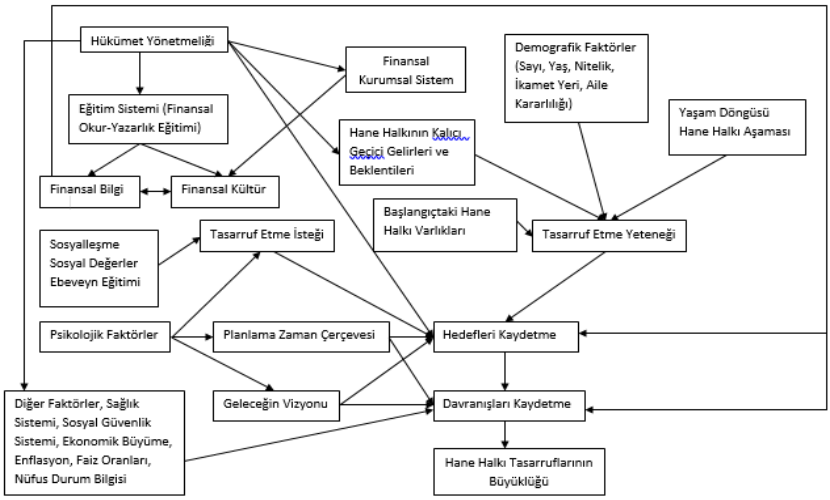

Grafik 2: Hanehalkı Tasarruflarını Etkileyen Faktörler

Kaynak: Horvathne Kokeny, Model of the Influencing Factors of the Household Savings, syf: 51

Hanehalklarının tasarruflarını etkileyen bir çok faktör bulunmakla birlikte bu faktörler gelire, ülkelerin durumlarına göre de değişiklik gösterebilir. Kişiler gelecekteki belirsizlikler ve buna bağlı olarak gelişen risklere karşı tasarruflarını arttırmak isteyebilirler. Covid-19 pandemisi ile birlikte hanehalkları ister istemez zorunlu tasarrufa yönelmişlerdir. Çünkü, pandeminin kontrol altında tutulması amacı ile alınan gerekli tedbirler neticesinde oluşan sokağa çıkma yasakları hanehalklarının zorunlu tasarruf yapmasını sağlamıştır. Bunun yanı sıra, pandemi ile birlikte işsizlik oranlarının artacağı düşünce de kişileri bu süreçte zorunlu tasarruf yapmayı sağlayan bir başka neden olabilir.

Tüketiciler beklenmedik ani durumlarda ihtiyat güdüsü ile tasarruflarını arttırabilirler (Drèze, Modigliani, 1972: 310). Leland 1968'de yaptığı araştırmasında bireylerin belirsiz şartlar altında tüketimlerini azaltarak tasarruflarını artıracağını ihtiyat güdüsü ile tasarruf hipotezi ile ortaya koymuştur. Bu hipoteze göre gelecekte gelirin belirsiz olmasından kaynaklı içinde bulunulan dönemde tasarrufların artacağı yönündedir (Leland, 1968: 468).

Bu çalışma, Covid-19 pandemisi sürecinde hane halklarının tüketim ve tasarruf eğilimlerinde değişiklikleri ölçmek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen veriler ile yapılmış diğer çalışmalar karşılaştırma yapılarak Covid-19 pandemisinin Türkiye'deki eğilimi seyredilebilir.

1.1. Literatür Taraması

Andersan (2020), Covid- 19 pandemi sürecinde Danimarka'da ve İsveç'te hane halklarının tüketimlerini araştırmıştır. Her iki ülkede pandeminin etkisinde kalmasına rağmen sadece Danimarka sosyal ve ekonomik faaliyetlerine ara vermiştir. Araştırma sonucuna göre İsveç'te harcamalar %25 düzeyinde düşmüştür. Buna ek olarak, Danimarka'da ise %29 oranında tüketim harcamaları düşmüştür.

Aydın vd. (2020), Covid-19 pandemisine karşı tüketicilerin tutumlarını incelemiştir. Yapılan araştırmada, 2020 dönemi Mayıs ve Haziran ayları baz alınarak 1003 kişiye online anket uygulanmıştır. Anket uygulanan iller, Konya, Ankara, Kayseri, Sivas ve Malatya'dır. Araştırma sonucuna göre, araştırmaya katılanlar covid-19 pandemisinin etkilerini daha az hissetmek amacıyla kredi kartına yönelmişlerdir. Ayrıca, gelirin tasarruf edilen kısmında bir artış olduğu ortaya çıkarken, gayrimenkul alımı ve 3. kişilere borç verme oranında herhangi bir değişiklik gözlemlenmemiştir. Hane halklarının tüketimlerine bakılacak olursa da gıda ve temizlikte bir artış olduğu söylenebilir.

Baker vd. (2020), Covid-19 pandemi sürecinde hane halklarının salgına karşı tüketim taleplerinin nasıl tepki verdiğini araştırmıştır. Araştırma sonucuna göre hane halklarının harcamalarında değişikliklere rastlanılmıştır. Özellikle salgınlar birlikte parekende harcamalar , gıda harcamaları ve kredi kartı harcamaları artmıştır. Bunun yanı sıra sosyal mesafe anlayışından dolayı da restoranlardaki harcamalarda düşüş gözlemlenmiştir.

Cook vd. (2020), İngiltere ve Galler'deki banka verilerindeki hane halklarının harcamalarını analiz etmiştir. Araştırma sonucuna göre, market olmayan tedarikçilerin satışlarının %45 oranında gerilediği bunun yanı sıra market tedarikçilerindeki harcamaların ise %16 oranında arttığına ulaşılmıştır.

Chen vd. 2020, Çin'de 214 şehirde Covid-19 pandemisinin hane halkları tüketimleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmada, yemek ve eğlence harcamalarında %72, seyahat harcamalarında ise %64 düşüş görüldüğüm gözlemlenmiştir. Ayrıca tüketim Çin'de %42 düzeyinde düşüş göstermiştir.

Küçükali ve Çınar (2020), akademisyenlerin Covid- 19 algısı üzerinde bir araştırma yapmıştır. Çalışma, 2020 Nisan ayında yapılmış olup çalışmaya Atatürk Üniversitesi'nde görev yapan 245 akademisyen katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, Covid-19 pandemisinin küresel bazda etkili olup daha uzun yıllar süreceğine dair sonuçlara ulaşmışlardır. Ayrıca bu salgının ülkemizde etkilerinin artarak devam edeceği de ankete katılan akademisyenlerin görüşleri arasındadır.

Soylu (82020), Covid-19 pandemi sürecinde hane halklarının tüketimlerine yönelik bir araştırma yapmıştır. Araştırmada, Türkiye'nin değişik bölgelerinde yaşayan 3391 kişiye anket uygulaması yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre hane halklarının temizlik malzemesine olan talebi artarken, ödemelerde temassız kart kullanım oranlarının da arttığı ortaya konulmuştur. Ayrıca, talepteki bu değişikliklerin bölgeden bölgeye ve gelire göre değiştiği de araştırmanın bulguları arasındadır.

Sheth (2020) , Covid-19 pandemisinin hane halklarının tüketimleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmada, Covid- 19 pandemisi sürecinde var olan kısıtlamaların hane halklarının tüketim davranışlarını bozduğunu vurgulamıştır. Ayrıca salgın döneminde hane halklarının bazı malları da stokladıkları çalışmanın bulguları arasındadır.

1.2. Veri Seti Ve Metodoloji

Çalışma için hazırlanan anket, Mayıs 2021 döneminde başta Çanakkale, İstanbul, İzmir ve Ankara olmak üzere Türkiye'nin diğer illerinde bulunan 279 kişiye uygulanmıştır. Anket çoktan seçmeli ve birden fazla seçeneğin işaretlenebildiği sorulardan oluşmaktadır. Ankette toplamda 27 soru yer almaktadır. Anketin hazırlanmasında kısıtlama ve tedbirlerin yoğun olduğu dönemde hanehalkının mevcut tüketim ve tasarruf faaliyetleri gözlemlenerek sorular belirlenmiş ve herhangi bir ölçekten faydalanılmamıştır.

Bu çalışmanın amacı, Covid-19 pandemisi nedeniyle hanehalklarının tüketim ve tasarruf yapısında meydana gelen değişimleri tespit etmek ve bu doğrultuda hangi sektör veya sektörlerin ön plana çıktığını göstermektir.

1.3. Ampirik Bulgular

Uygulanan anket sorularının ilk kısmı demografik bilgilerden oluşmaktadır. Anketin diğer kısmı ise tüketicilerin tasarruflarına ve tüketimlerine yönelik sorulardan oluşmaktadır. Katılımcıların demografik özelliklerini gösteren sonuçlara aşağıdaki grafiklerde yer verilmiştir. Ayrıca ankete katılanların tüketim ve tasarruflarındaki değişikliklerin sonuçları da grafikler gösterilmiştir.

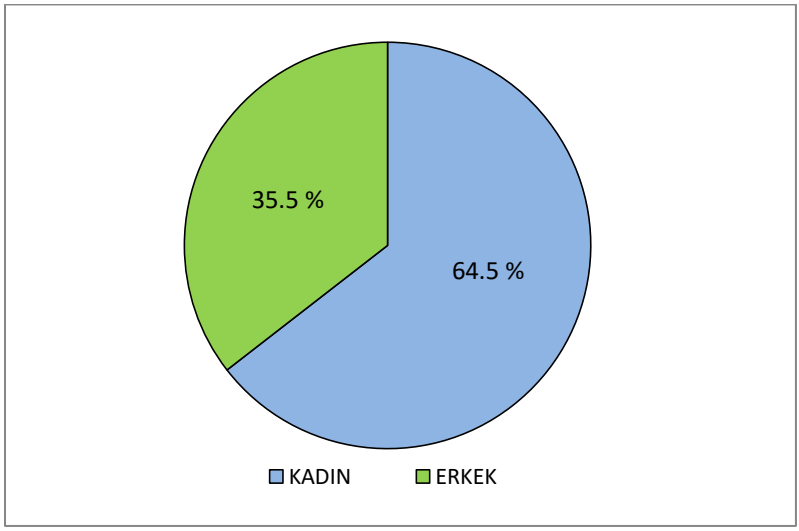

Grafik 3: Cinsiyet

Grafikte ankete katılanların cinsiyetleri yer almaktadır. Buna göre, ankete katılanların %64.5'i (180 kişi) kadın, %35.5'i (99 kişi) erkektir.

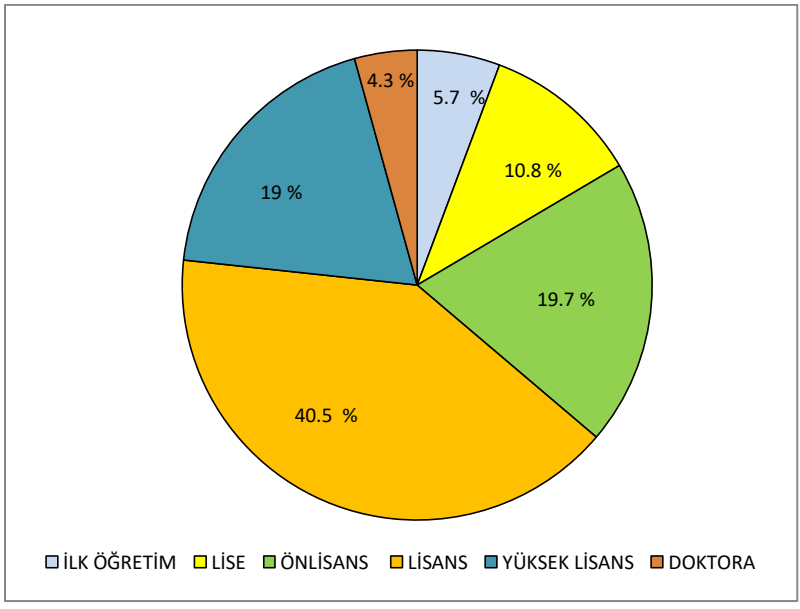

Grafik 4: Eğitim Düzeyleri

Grafikte ankete katılanların eğitim düzeylerini göstermektedir. Buna göre, ankete katılanların %5.7'si ilköğretim (16 kişi), %10.8'i lise (30 kişi) , %19.7'si ön lisans (55 kişi), %40.5'i lisans (113 kişi) , %19'u yüksek lisans (53 kişi) ve %4.3'ü doktora (12 kişi) eğitimi almıştır.

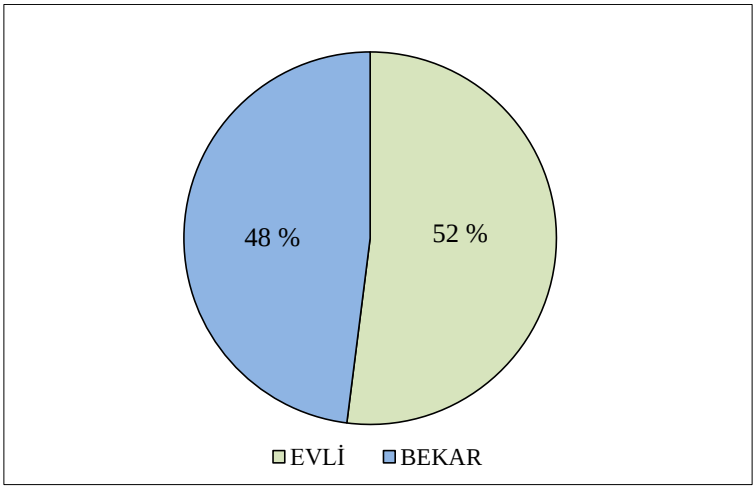

Grafik 5: Medeni Hal

Grafikte ankete katılanların medeni hallerine yer verilmiştir. Buna göre, ankete katılanların %48'i bekar (134 kişi), %52'si (145 kişi) ise evlidir.

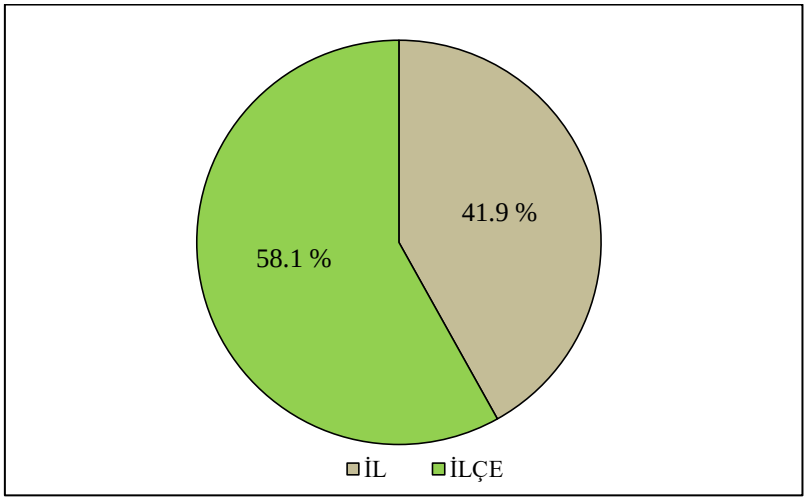

Grafik 6: Yaşanılan Yer

Grafikte ankete katılanların yaşadıkları yere ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Buna göre, ankete katılanların % 58.1'i ilçede (162 kişi), % 41.9'u ilde (117 kişi) yaşamaktadır.

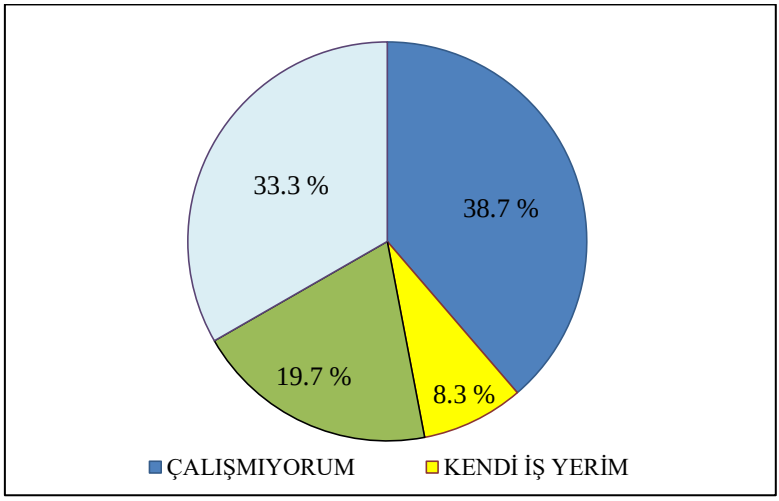

Grafik 7: Sektörler

Grafikte ankete katılanların çalışma hayatlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Buna göre, ankete katılanların, %38.7'si çalışmamakta (108 kişi), %8.3'si (23 kişi) kendi işyerinde çalışmakta (23 kişi), %19.7'si özel sektörde çalışmakta (55 kişi) ve %33.3'ü kamu sektöründe (93 kişi) çalışmaktadır.

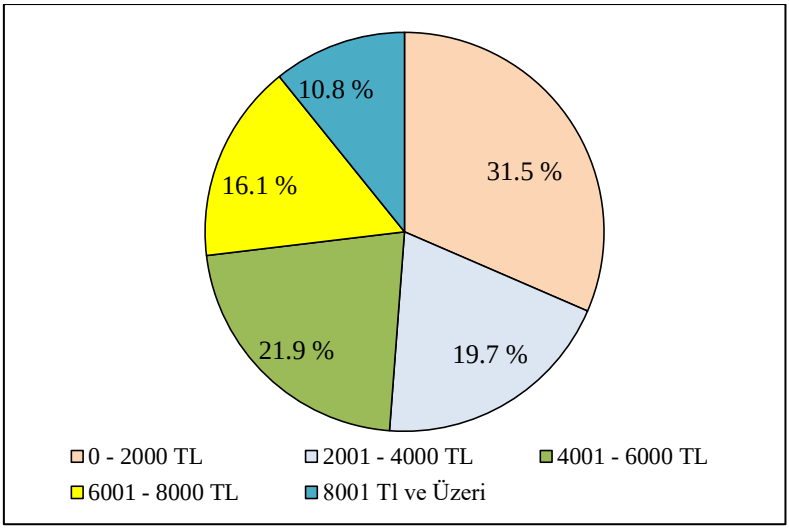

Grafik 8: Aylık Gelir

Grafikte ankete katılanların aylık gelirlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Buna göre, ankete katılanların %31.5'i (88 kişi) 0-2000 TL arası gelir , %19.7'si (55 kişi) 2001-4000 TL arası gelir, %21.9'u (61 kişi) 4001-6000 TL arası gelir, %16.1'i (45 kişi) 6001-8000 TL arası gelir ve % 10.8'i 8001 TL ve üzeri (30 kişi) gelir elde etmektedir.

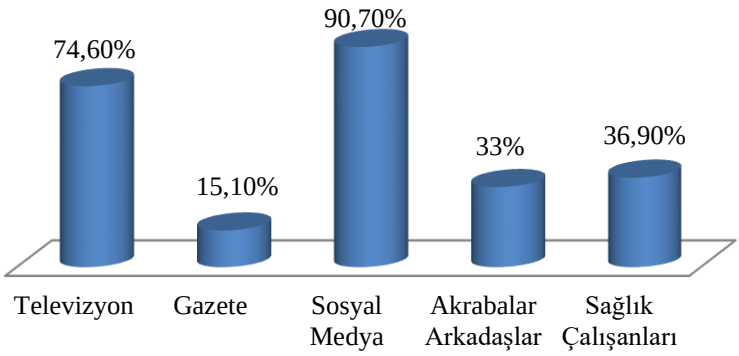

Grafik 9: Covid-19 Pandemi Bilgileri

Grafikte ankete katılanların Covid-19 pandemi sürecinde pandemi ile ilgili bilgilere nereden ulaştıklarına dair bilgilere yer verilmiştir. Buna göre, ankete katılanların %15.1'i (42 kişi) gazeteden, %33'ü (92 kişi) akraba ve arkadaşlarından, %36.9'u (103 kişi) sağlık çalışanlarından, %74.6'sı (208 kişi) televizyondan ve %90.7'si (253 kişi) sosyal medyadan pandemi ile ilgili bilgileri almaktadır.

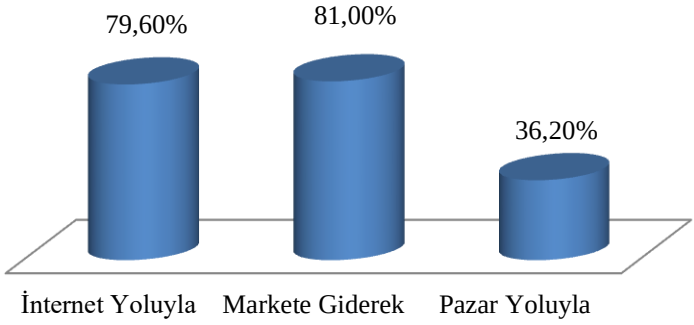

Grafik 10: Alışveriş Yöntemleri

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde alışverişlerin hangi yollarla yapıldığına dair olarak sorulmuş olan sorunun cevaplarına yer verilmiştir. Buna göre ankete katılanların, %36.2'si (101 kişi) alışverişlerini pazara giderek, %81'i (226 kişi) markete giderek ve %79.6'sı (222 kişi) ise bu süreçte internet yolu ile alışverişlerini yapmaktadır.

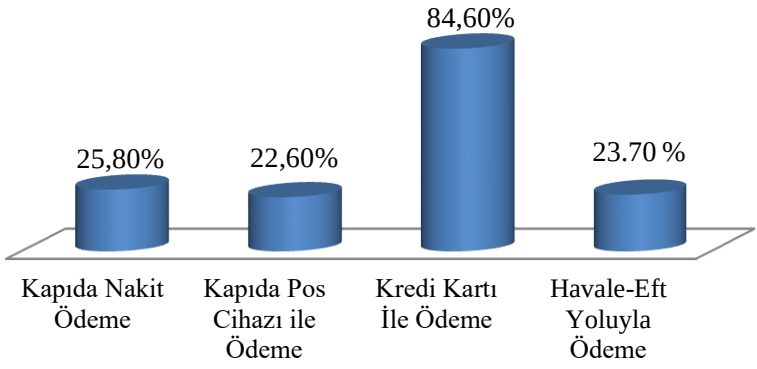

Grafik 11: Ödeme Yöntemleri

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde alışverişler için kullanılan ödeme yöntemlerine yer verilmiştir. Buna göre, ankete katılanların %22.6'sı (63 kişi) kapıda pos cihazı ile, %23.7'si (66 kişi) havale-EFT yolu ile, %25.8'u (72 kişi) kapıda nakit ödeme ile ve %84.6'sı (236 kişi) kredi kartı ile alışverişlerini yapmaktadır.

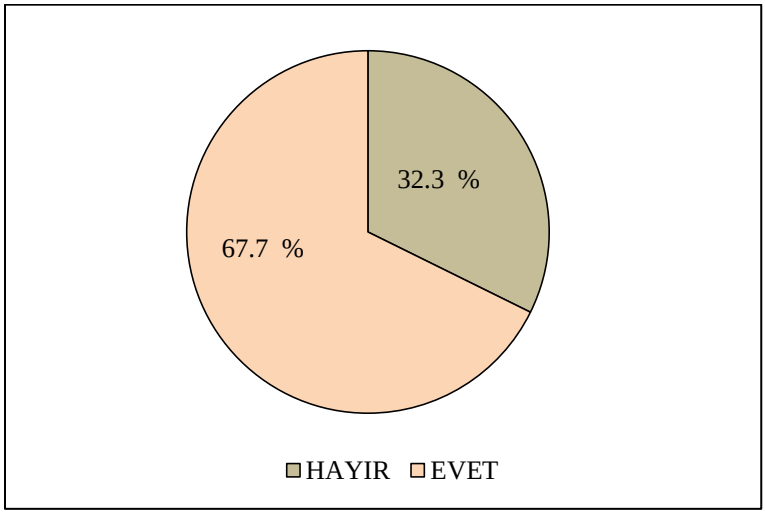

Grafik 12: Tüketim Harcamaları

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde tüketim harcamalarının artıp artmadığına yönelik olarak sorulmuş olan sorunun ortalamalarına yer verilmiştir. Buna göre, ankete katılanların %32.3'ü (90 kişi) hayır cevabını vererek tüketim harcamalarının artmadığını söylemiştir. Buna istinaden %67.7'si (189 kişi) bu soruya evet cevabını vererek Covid-19 pandemi sürecinde tüketim harcamalarının arttığını vurgulamıştır.

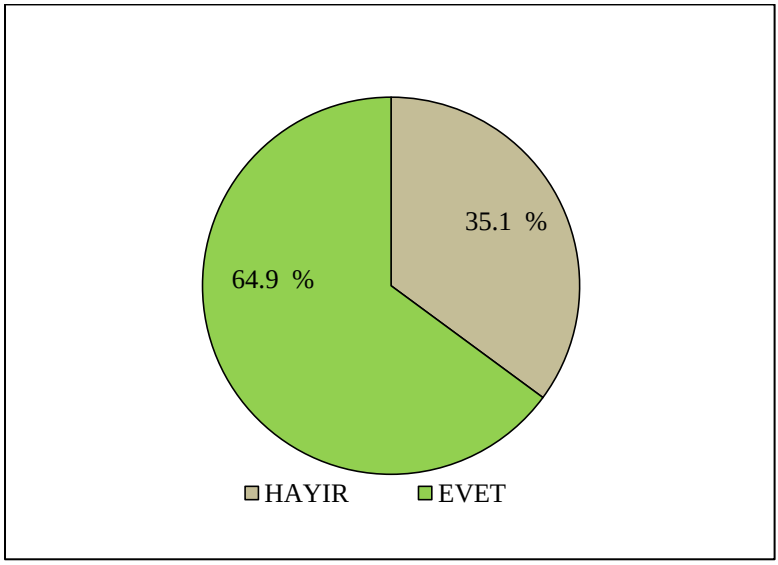

Grafik 13: Tüketim Tasarruf İlişkisi

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde tüketim harcamalarının tasarruf harcamalarına oranla daha çok artıp artmadığına yönelik olarak sorulmuş olan sorunun cevapları yer almaktadır. Buna göre, ankete katılanların %35.1'i bu soruya hayır cevabını vermiştir. Yani ankete katılan 98 kişinin tüketim harcamaları tasarruflarına oranla daha çok artmamıştır. Ankete katılanların %64.9'u ise bu soruya evet cevabını vermiştir. Yani ankete katılan 181 kişinin tüketim harcamaları tasarruf harcamalarına göre daha çok artmıştır.

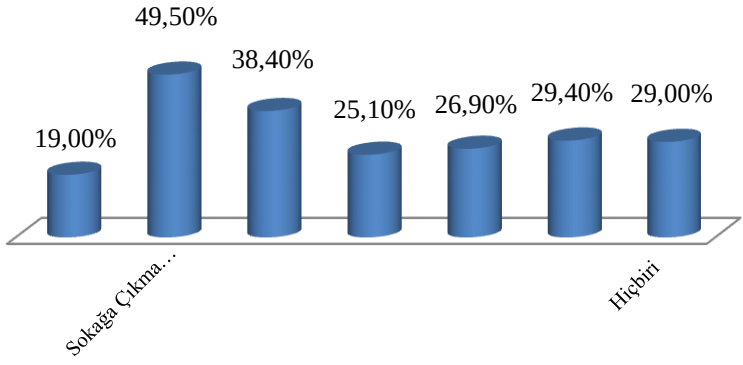

Grafik 14: Tüketimlerin Artma Sebepleri

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde tüketim harcamalarının eğer daha çok arttıysa bunların sebeplerine yer verilmiştir. Buna göre, ankete katılanların %29'u (81 kişi) bu soruya hayır cevabını vererek tüketim harcamalarının daha çok artmadığını dile getirmiştir. Bu soruya cevap

verenlerin %25.1'i (70 kişi) sokağa çıkma yasağından dolayı internet üzerinde gerekli gereksiz mal alışverişinde bulunduğunu söylerken, %26.9'u (75 kişi) internet alışverişlerinin sürekliliğinden dolayı tüketimlerinin arttığını söylemiştir. Buna istinaden ankete katılanların %29.4'ü (82 kişi) kısıtlama sürelerinde belirsizlik olmasından, %38.4'ü (107 kişi) sokağa çıkma yasaklarından dolayı temizlik harcamalarının artmış olmasından ve %49.5'i (138 kişi) sokağa çıkma yasaklarından dolayı gıda harcamalarının artmış olmasından kaynaklı tüketim harcamalarının arttığını dile getirmiştir. Ayrıca ankete katılanların %19'u (53 kişi) internet alışverişlerine ödediği kargo bedelinden dolayı tüketim harcamalarının arttığını söylemiştir.

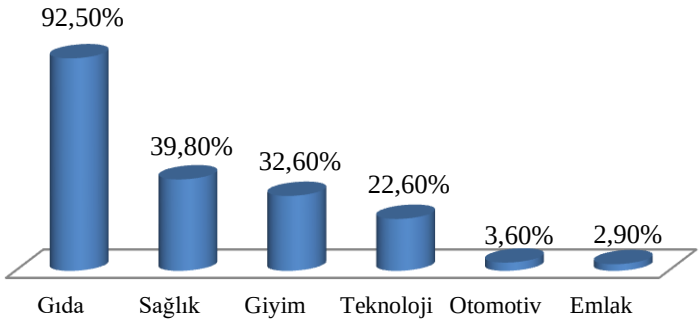

Grafik 15: Sektör Harcamaları

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde en fazla hangi sektöre tüketim harcamasının yapıldığına dair bilgilere yer verilmiştir. Buna göre, ankete katılanların %2.9'u emlak (8 kişi), %3.6'sı (10 kişi) otomotiv, %22.6'sı (63 kişi) teknoloji, %32.6'sı (91 kişi) giyim, %39.8'i (111 kişi) sağlık ve %92.5'i (258 kişi) gıda sektörüne harcama yapmıştır.

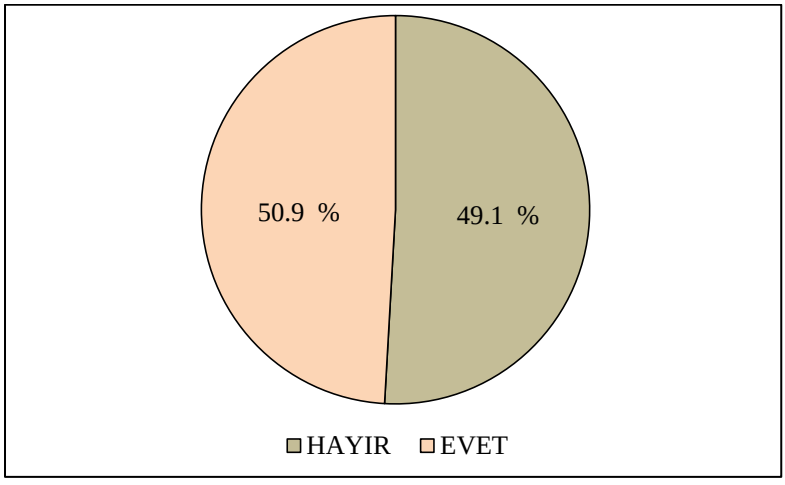

Grafik 16: Nakit İhtiyacı

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde nakit ihtiyacının artıp artmadığına yönelik olarak sorulmuş olan sorunun cevaplarına yer verilmiştir. Buna göre, ankete katılanların %49.1'inin (137 kişi) nakit ihtiyacı artmıştır. Buna istinaden ankete katılanların %50.9'unun (142 kişi) nakit ihtiyacı artmamıştır.

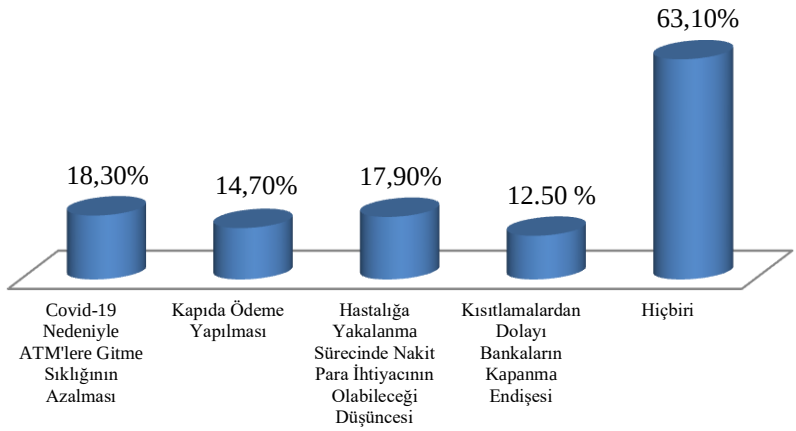

Grafik 17: Nakit İhtiyaç Sebepleri

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde nakit ihtiyacı arttıysa bu artışın nedenleri ile ilgili sorulan soruya ait cevaplara yer verilmiştir. Buna göre, ankete katılanların %12.5'i (35 kişi) kısıtlamalardan dolayı bankaların kapalı olmasından, %14.7'si (41 kişi) kapıda ödemelerden dolayı, %17.9'u (50 kişi) hastalığa yakalanma sürecinde nakit para ihtiyacının olabileceği düşüncesinden dolayı ve %18.3'ü (51 kişi) pandemi nedeni ile ATM'lere gitme sıklığının azalmasından dolayı nakde ihtiyaç duymuştur.

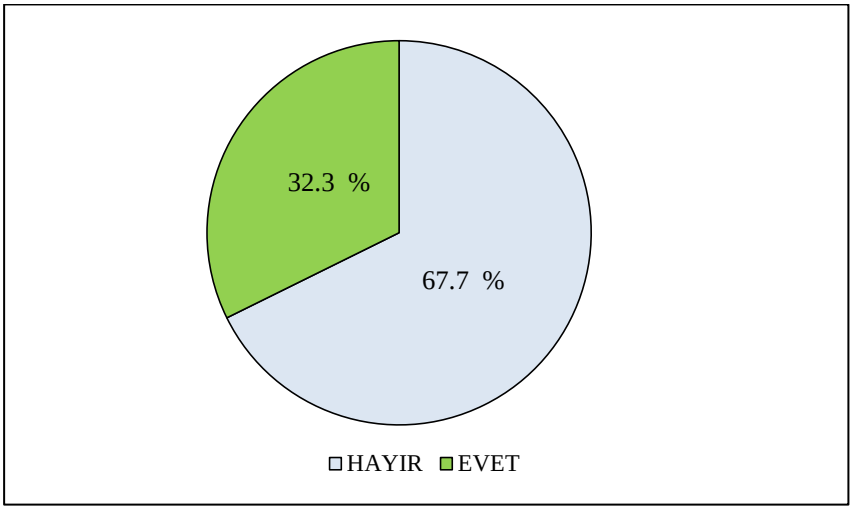

Grafik 18: Tasarruf Artışı

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde tasarrufların artıp artmadığına yönelik sorulan sorunun cevaplarına yer verilmiştir. Buna göre, ankete katılanların %32.3'ünün (90 kişi) tasarrufları artarken, %67.7'sinin (189 kişi) tasarrufları artmamıştır.

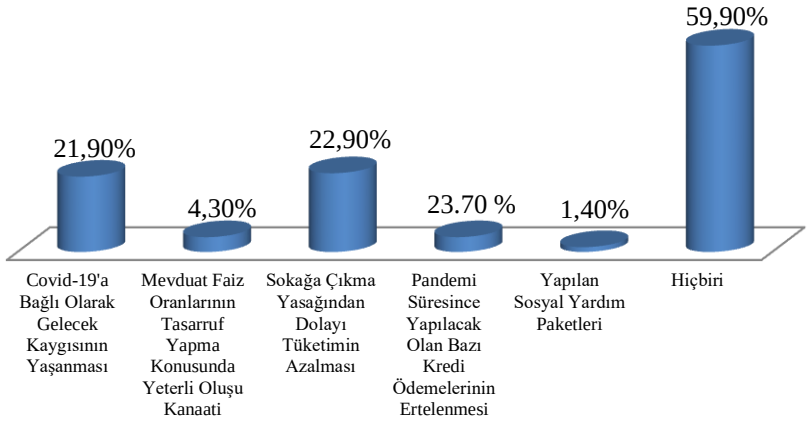

Grafik 19: Tasarrufların Artma Sebepleri

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde tasarrufların tüketim harcamalarına oranla daha çok arttıysa bunların sebeplerine yönelik olarak sorulmuş olan sorunun cevaplarına yer verilmiştir. Buna göre, ankete katılanların %59.9'unun (167 kişi) tasarrufları artmamıştır. %1.4'ü (4 kişi) yapılan sosyal yardım paketlerinden, %4.3'ü (12 kişi) pandemi sürecinde yapılacak olan bazı kredi ödemelerinin ertelenmesinden, %4.3'ü (12 kişi) mevduat faiz oranlarının tasarruf yapma konusunda yeterli oluşundan, %21.9'u (61 kişi) Covid-19'a bağlı olarak gelecek kaygısının yaşanmasından, %22.9'u (64 kişi)

sokağa çıkma yasaklarıyla birlikte tüketimlerinin azalmasından dolayı tasarruflarının arttığını söylemiştir.

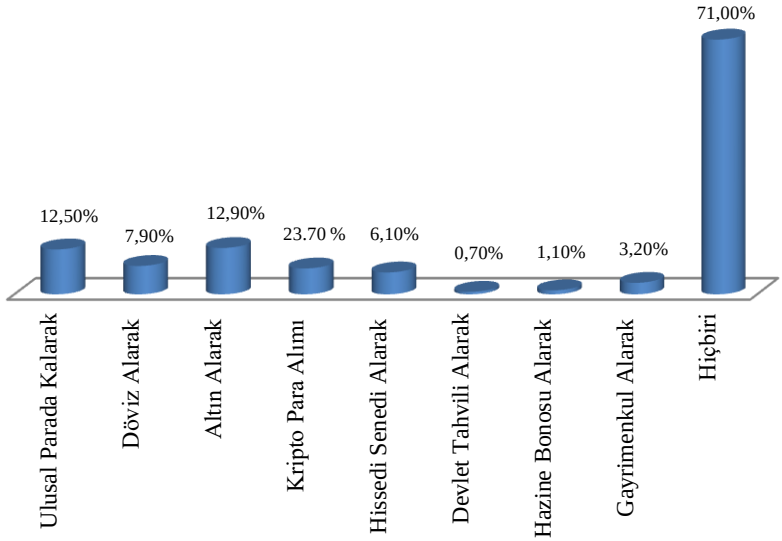

Grafik 20: Tasarruf Yöntemleri

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde tasarrufları artanların bu tasarrufları hangi yöntemler ile yaptıklarına dayalı sorunun cevaplarına yer verilmiştir. Buna gör, ankete katılanların %0.7'si (2 kişi) devlet tahvili, %1.1'i (3 kişi) hazine bonosu, %3.22'si gayrimenkul, %6.1'i (17 kişi) hisse senedi, %7.2'si (20 kişi) kripto para, %7.9 (22 kişi) döviz, %12.9 (36 kişi) altın alarak, %12.5 (35 kişi) ulusal parada kalarak tasarruf yapmaktadır.

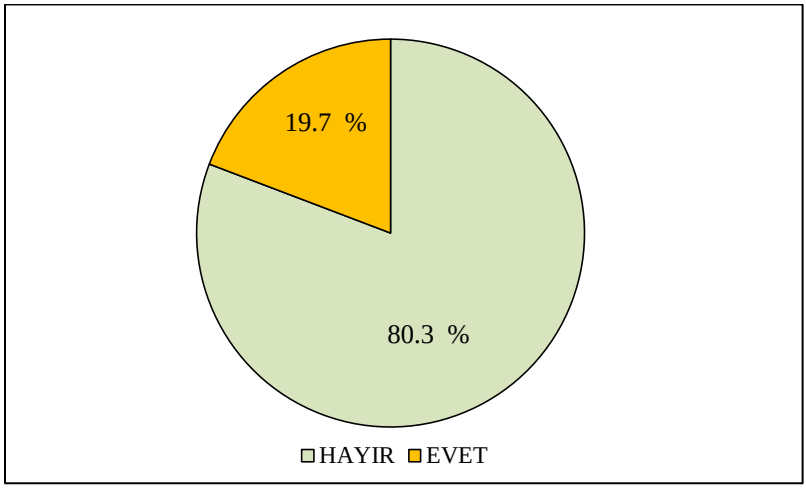

Grafik 21: Ulusal Para Birikimi

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde ulusal para birikimlerinin artıp artmadığına yönelik olarak sorulmuş olan sorunun cevaplarına yer verilmiştir. Buna göre ankete katılanların, %19.7'si (55 kişi) pandemi sürecinde ulusal para birikimlerine arttığına yönelik cevap verirken, %80.3'lük bir kısım ise (224 kişi) ulusal para birikimlerinin artmadığını dile getirmiştir.

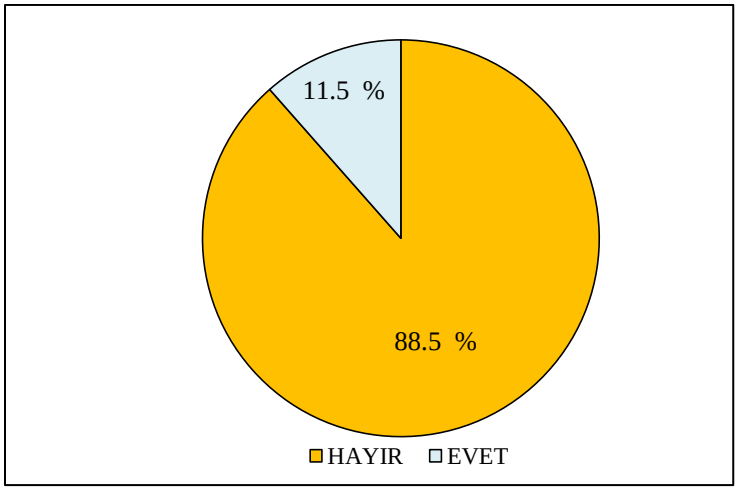

Grafik 22: Döviz Alımı

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde döviz birikimlerinin artıp artmadığına yönelik olarak sorulmuş olan sorunun cevaplarına yer verilmiştir. Buna göre ankete katılanların, %11.5'i (32 kişi) pandemi sürecinde döviz birikimlerinin arttığına yönelik cevap verirken, %88.5'lik bir kısım ise (247 kişi) döviz birikimlerinin artmadığını dile getirmiştir.

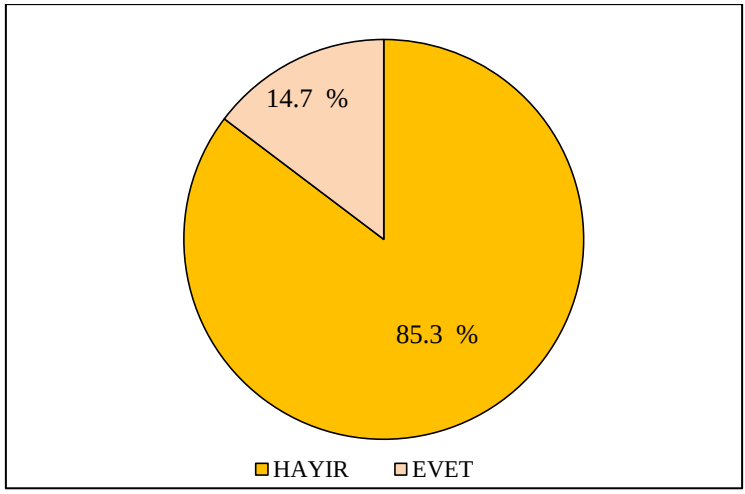

Grafik 23: Altın Alımı

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde altın birikimlerinin artıp artmadığına yönelik olarak sorulmuş olan sorunun cevaplarına yer verilmiştir. Buna göre ankete katılanların, %14.7'si (41 kişi) pandemi sürecinde altın birikimlerinin arttığına yönelik cevap verirken, %85.3'lük bir kısım ise (238 kişi) altın birikimlerinin artmadığını dile getirmiştir.

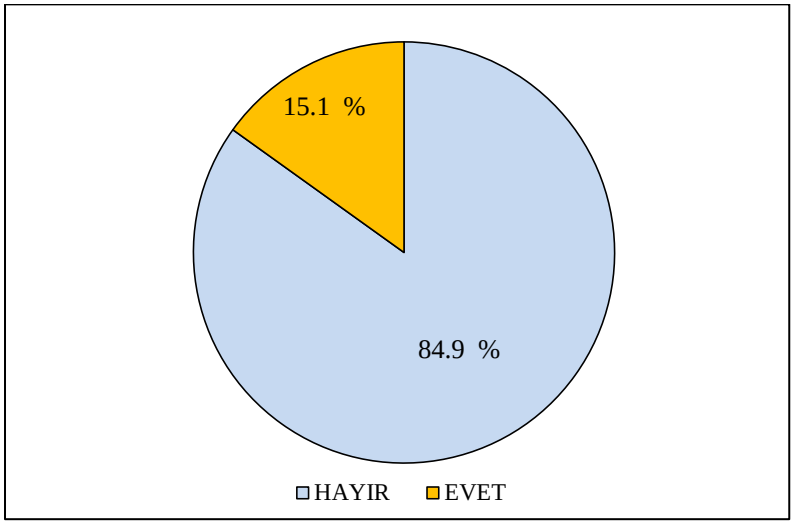

Grafik 24: Kripto Para Alımı

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde kripto para birikimlerinin artıp artmadığına yönelik olarak sorulmuş olan sorunun cevaplarına yer verilmiştir. Buna göre ankete katılanların, %15.1'i (42 kişi) pandemi sürecinde kripto para birikimlerinin arttığına yönelik cevap verirken,

%84.9'luk bir kısım ise (237 kişi) kripto birikimlerinin artmadığını dile getirmiştir.

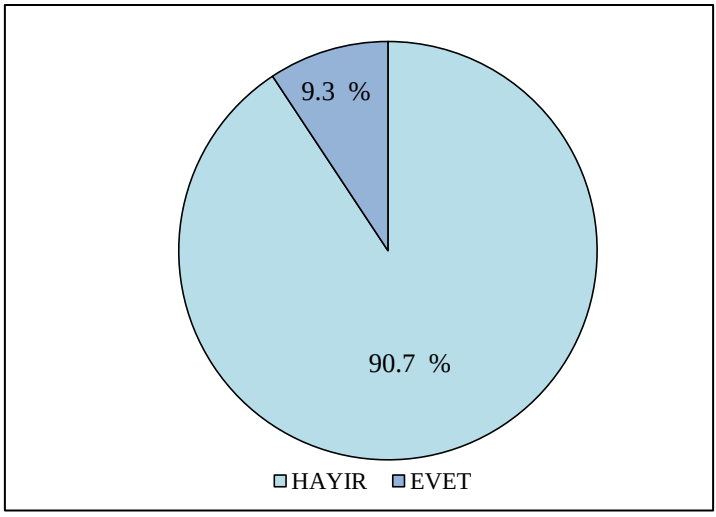

Grafik 25: Hisse Senedi Alımı

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde hisse senedi birikimlerinin artıp artmadığına yönelik olarak sorulmuş olan sorunun cevaplarına yer verilmiştir. Buna göre ankete katılanların, %9.3'ü (26 kişi) pandemi sürecinde hisse senedi birikimlerinin arttığına yönelik cevap verirken, %90.7'lik bir kısım ise (253 kişi) hisse senedi birikimlerinin artmadığını dile getirmiştir.

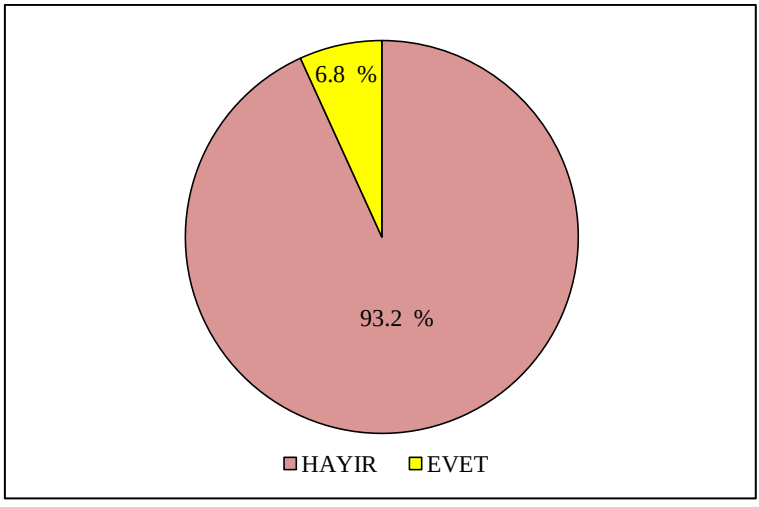

Grafik 26: Gayrimenkul Alımı

Grafikte Covid-19 pandemi sürecinde gayrimenkul alımlarının artıp artmadığına yönelik olarak sorulmuş olan sorunun cevaplarına yer verilmiştir. Buna göre ankete katılanların, %6.8'i (19 kişi) pandemi sürecinde

gayrimenkul alımlarının arttığına yönelik cevap verirken, %93.2'lik bir kısım ise (260 kişi) gayrimenkul alımlarının artmadığını dile getirmiştir.

1.4. Sonuç

Çalışmada Covid 19 Pandemi sürecinde tüketim tasarruf ilişkisinin hanehalkları üzerindeki durumu analiz etmek amacıyla anket çalışması yapılmıştır. Ankete %64.5'i kadın, %35.5'i erkek olmak üzere 279 hanehalkı katılmıştır. Katılanların %52'si evlidir. %63.8'i lisans ve lisansüstü eğitim almıştır. Ankete katılanların %61.3'ü kendi işinde, özelde veya kamuda Çalışmaktadır. %31.5'inin aylık geliri 0-2000 TL arasında olup, pastadaki en büyük paya sahiptir. Pandemi ile ilgili bilgiler genellikle sosyal medya takip edilerek ulaşılmaktadır. Alışverişleri hanehalklarının %81'i markate giderek, %79.60 'ı internet yolu ile yapmaktadır. Alışverişlerde kullanılan ödeme yöntemi kredi kartı olmaktadır. Ödemelerin kredi kartı ile yapılıyor olması nakit ihtiyacını arttırmamıştır.

Tüketim tasarruf ilişkisini analiz etmek için sorulan sorularda hanehalklarının %32.3'ü tasarruflarının arttığını belirtirken, %67.7'si tüketim harcamalarının arttığını söylemiştir. Ayrıca %64.9'u ise tüketim harcamalarının tasarruflarından daha fazla arttığını işaret etmiştir. Tüketim harcamalarının artma sebebini hanehalklarının %49.50'si sokağa çıkma yasağından dolayı gıda harcamalarının artmasına bağlamıştır. Dolayısıyla en fazla tüketim harcamasının yapıldığı sektör gıda sektörü olmuştur.

Paralarının bir kısmını tasarruf edebilen hanehalkları da tasarruflarının artma sebeplerini ve tasarruf yöntemlerini hiçbiri şıkkını işaretleyerek cevaplamıştır. Bu durum tasarrufları hakkında kişilerin bilgi vermek istemediği düşüncesini uyandırmıştır. Sonuç olarak ankete göre hanehalkları ellerindeki paralarını tasarruftan ziyade tüketim harcamalarına yönlendirmektedir.

2. Referanslar

ANDERSEN, A. L., HANSEN, E. T., JOHANNESEN N., AND SHERIDAN, A., (2020), Pandemic, Shutdown and Consumer Spending: Lessons from Scandinavian Policy Responses to COVID-19, Papers 2005.04630, https://arxiv.org/abs/2005.04630.

AYDIN ÜNAL, E., NOYAN YALMAN, İ., KOŞAROĞLU, Ş . (2020). The Effects of Covid-19 Pandemic on Consumers' Demand Structure . Econder International Academic Journal , 4 (2) , 479-503 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/econder/issue/57015/821050

BAKER, S., FARROKHNİA, R., MEYER, S., PAGEL, M., AND YANNELİS, C., (2020), How Does Household Spending Respond to an Epidemic? Consumption During the 2020 COVID-19 Pandemic, Becker Friedman Institute, Workıng Paper · NO. 2020-30

BRUIN, K., MONAGHAN,E., YAKUT, A., (2020), "The Environmental and Economic Impacts of the COVID-19 Crisis on the Irish Economy: An Application of the I3E Model'', RESEARCH SERIES NUMBER 106, https://www.esri.ie/system/files/publications/RS106_2.pdf (Erişim Tarihi: 12.06.2021).

COOK, C., E. HOLLOWOOD and NEWELL, C., (2020). 'Corona shock: Week II', Tortoise, https://members. tortoisemedia.com /2020/04/28/ corona-shock-week2/content.html.

CHEN, H., WENLAN Q., and QIANG W., (2020), The Impact of the Covid-19 Pandemic on Consumption: Learning from High Frequency Transaction Data, SSRN, id3568574.

DRÈZE, J., VE MODIGLIANI, F., (1972), Belirsizlik Altında Tüketim Kararı, J. Econ. Teori 5, 308-335.

KÜÇÜKALİ, A. ÇINAR, O. (2020). Akademisyenlerin Kovid-19 Algısı. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24 (4), 1633-1654.

LELAND, H., (1968), "Saving and Uncertainty: The Precautionary Demand for Saving'', The Quarterly Journal of Economics, 82(3), 465-473.

SOYLU, Ö. B., (2020), Türkiye'de Pandemi Dönemi Tüketici Davranışları COVID-19, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.

SHETH, J. (2020). Impact of Covid-19 on Consumer Behavior: Will The Old Habits Return or Die?, Journal of Business Research, 117, 280-283.

https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler (Erişim Tarihi: 02.06.2020)